

Методи навчання української мови: зміщення фокусу дієвості

Н. Б. Голуб, доктор пед. наук, професор,
головний науковий співробітник

Досліджуючи впродовж трьох років методи навчання української мови відповідно до поставлених завдань, ми наблизилися до ключового питання, що найбільше цікавить учителів, – за допомогою яких методів найкраще вдається досягнути бажаних результатів? Відповідаючи на нього, привертаємо увагу до того, що Державний стандарт і модельна програма (авт. Н. Голуб і О. Горошкіна) орієнтують на нові результати, якими є наскрізні уміння, необхідні як база для формування ключових компетентностей – завершального результативного показника.

Детальне вивчення можливостей низки методів дає підстави для таких висновків: найбільш продуктивними можна вважати такі групи методів:

1) *орґдiяльнiснi* (цiлевизначення, планування роботи, рефлексiя), оскiльки вони є способом реалiзацiї суб'єкт-суб'єктностi освiтнього процесу (учнi намагаються формувати правильне розумiння й усвiдомлення, чого вони прагнуть досягнути на виходi за маленький промiжок (урок) i на перспективу, привчаються дiяти планомiрно й щоденно здiйснювати самоаналiз); стимулюють до самовдосконалення, формують вимогливiсть i самокритичнiсть i є важливим компонентом дистанцiйної форми навчання;

2) *методи проблемного навчання* (проблемна розповiдь, евристична бесiда, ситуацiйний, метод проекту, дослiдницький), що забезпечують найбільший особистiсно-розвивальний ефект, усвiдомлене засвоєння знань i сприяють розвиткови розумової дiяльностi учнiв, аналітичного, творчого мислення; розширення фокусу уваги з суто мовної проблеми на проблеми особистiсного й суспiльного характеру забезпечує формування навичок виявлення й розв'язання життєвих проблем. Важливим компонентом компетентностi є цiннiсний. Аби посилити значення цiнностi для суб'єктiв освiтнього процесу, презентуємо її у виглядi проблемного завдання, мовленнєвої ситуацiї, дискусiйного питання, що передбачають дослiдження сутi її, зiставлення з iншими цiнностями, використання її як аргументу тощо.

3) основою шкiльної практики були i залишаються модернiзованi *класичнi методи*, пристосованi до нових цiлей i можливостей сучасної школи (розповiдь, бесiда, спостереження, самостiйна робота з джерелом iнформацiї та вправи); особливої ваги набувають рiзноманiтнi види дiалогування, що «виростають» iз методу бесiди та комплексна вправа, яка супроводжує роботу з текстами на кожному уроцi.

Важко, але необхідно усвiдомити, що в навчаннi мови значення має не масив iнформацiї, яку має засвоїти й вiдтворити учень, а те, як i де можна застосувати передбачений програмою мiнiмум необхідних знань для конкретної вiкової категорiї.

Надання функцiйностi мовним знанням ми покладаємо на чотири роздiли мовленнєвої змiстової лiнiї, а саме «Iнформацiю», «Текст», «Жанри мовлення» i «Спiлкування». Зазначенi групи методiв, як пiдтверджено впродовж пiлотування програм i пiдручникiв авторства Н. Голуб та О. Горошкiної в 5-их, 6-их i нинi 7-их класах, успiшно працюють пiд час вивчення зазначених роздiлiв на формування наскрiзних та iнших метапредметних умiнь.